

Nieuw fiets- en wandelpad langs de Osdorper Bovenpolder

Op 15 september 2011 vond de officiële opening plaats van het nieuwe fiets- en wandelpad langs de Ringvaartdijk tussen Halfweg en de Raasdorperweg. Tevens was dit de afsluiting van de werkzaamheden aan de dijkverzwaring en de realisatie van een stukje van de Groene As (de ecologische verbinding tussen het Amsterdamse Bos en Spaarnwoude).

Aanleiding hiervoor was de dijkverzakking in Wilnis in de zomer van 2003. Doordat toen een veendijk door verdroging en verzwakking is bezweken zijn de waterschappen gaan onderzoeken of een dergelijke verzakking van veendijken ook elders zou kunnen gebeuren. Inderdaad bleken diverse dijken niet aan de eisen te voldoen en moesten worden verbeterd. Dit gold ook de dijk langs de Ringvaart van de Haarlemmermeerpolder tussen Halfweg en de Raasdorperweg. Deze veendijk, daterend uit de tijd dat de Ringvaart in de 19e eeuw werd aangelegd, bleek te laag en te zwak te zijn. De kade langs het water van de Ringvaart is een 'boezemwaterkering' die achterliggende polders beschermt tegen het hoger gelegen boezemwater. De kruin van de waterkering moet voldoende hoog zijn. Ook moet de waterkering voldoen aan bepaalde stabiliteitseisen.

In de afgelopen twee jaren zijn de werkzaamheden uitgevoerd aan dit dijkvak over een lengte van 1100 meter. Dit was een mooie gelegenheid was om in het kader van de Groene As en de Tuinen van West ook natuurvriendelijke oevers en een fiets- en wandelpad aan te leggen.

De dijk behoort tegenwoordig tot het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht (AGV), terwijl de Ringvaart behoort tot het Hoogheemraadschap Rijnland. Na de dijkversterking werd een fiets- en wandelroute op de dijk gemaakt in opdracht van de Dienst Landelijk Gebied van het ministerie van Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie. Voorts waren Waternet, de Provincie Noord-Holland en de gemeenten Haarlemmerliede-Spaarnwoude en Amsterdam en het Stadsdeel Nieuw-West (voorheen Osdorp) bij dit project betrokken.

Het nieuwe fiets- en wandelpad begint aan de Osdorperweg, net ten zuiden van het dorp Halfweg (gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude). Hier takt het pad af met een nieuwe brugje over de Osdorpervaart. Vervolgens loopt het pad over de Nieuwenkade (de noordwestelijke begrenzing van de Osdorper Bovenpolder) naar de restanten van de sluis die voorheen de verbinding vormde tussen de Osdorpervaart en de Ringvaart. Vandaaruit loopt het pad verder over de dijk langs de Ringvaart richting de Raasdorperweg.

In het verlengde van deze weg wordt een nieuwe fiets- en voetgangersbrug over de Ringvaart gebouwd, zodat ook een kortere verbinding tussen Osdorp en Zwanenburg zal ontstaan. Daarmee worden de recreatieve verbindingen in dit gebied aanzienlijk uitgebreid in het grensgebied van Amsterdam, Haarlemmermeer en Haarlemmerliede-Spaarnwoude. Met de reeds eerder aangelegde fiets- en wandelpaden langs de Ringvaart is er nu een rechtstreekse verbinding tussen Halfweg, Sloten en de Nieuwe Meer ontstaan.

Met het nieuwe fiets- en wandelpad is een stukje van het meest westelijke deel van de gemeente Amsterdam ontsloten wat tot voor kort niet toegankelijk was. Het nieuwe fiets- en wandelpad loopt langs de jachthaven aan de Ringvaart. Vanaf de zuidkant van deze jachthaven is er ook een mooi uitzicht op een bijzonder onderdeel van het Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. In de Ringvaart liggen landhoofden die onderdeel waren van een damsluis, waarmee met behulp van plaatsing van schotbalken in de vijf openingen tussen de pijlers, de Ringvaart kon worden afgedamd. Met een soortgelijke voorziening bij Vijfhuizen kon de Ringvaart worden gecompartmenteerd, dit was van belang voor het handhaven van het waterniveau bij het inunderen (onder water zetten) van polders langs de Ringvaart in tijden van oorlog.

Vanaf de dijk is er een mooi uitzicht op de Osdorper Bovenpolder, met de kassen en de tuinbouwkavels die zich daar bevinden. Op de achtergrond is inmiddels ook het dijklichaam van de Weststrandweg in aanbouw te zien. Iets ten zuiden van de Raasdorperweg is ook een grote brug in aanbouw over de Ringvaart. Voor het viaduct over de Osdorperweg bij de Raasdorperweg zijn de heiwerkzaamheden aan de gang. Naar verwachting zal de Weststrandweg (A5) over circa twee jaar voor het verkeer worden geopend en daarmee een nieuwe rechtstreekse verbinding vormen tussen de (Tweede) Coentunnel (A10), Schiphol en de Haagseweg (A4).

Enkele decennia geleden was er ook al sprake van doorsnijding van de polder, maar dan iets noordelijker. Hier zou het Kanaal om de West moeten komen ter vervanging van de toen nog drukke scheepvaartverbinding via de Kostverlorenvaart. Via het nieuw te graven kanaal zouden de schepen vanaf de Ringvaart rechtstreeks naar het Westelijk Havengebied en het Noordzeekanaal kunnen varen. Vooruitlopend op de aanleg is door grenswijziging in 1964 het meest noordelijke deel van de Osdorper Bovenpolder bij de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude gevoegd. Omdat in de jaren zestig en zeventig het scheepvaartverkeer hier afgenomen was, is het bedoelde kanaal er nooit gekomen.

Het fiets- en wandelpad werd met een officiële handeling in gebruik gesteld die bestond uit de onthulling van een informatiepaneel naast de oude schutsluis. Deze ligt nog net in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude (gemeentehuis te Halfweg). Ook legden vertegenwoordigers van de diverse overheden stukjes van een legpuzzel aaneen waarmee de samenwerking werd gesymboliseerd die dit project kenmerkte.

De schutsluis werd aangelegd in 1920 in verband met de ontvening van het noordelijke deel van de Osdorper Binnenvlakte. De maatschappij 'De Eendracht' verkreeg in 1918 vergunning en voerde dit project uit tussen 1920 en 1941. Het uitgeveende gebied werd weer drooggemaakt en is sindsdien bekend als de Eendrachtvlakte. Omdat het transport van turf uit de polder via de Osdorpervaart naar de Ringvaart en verder ging, was de verbinding nodig onder de Osdorperweg (met voorheen een ophaalbrug) en langs de Mientekade. Het verschil in waterniveau van bijna drie meter werd overbrugd met deze schutsluis, die na de droogmaking geen functie meer had en werd ontmanteld. Restanten van de sluismuren zijn tot op heden aanwezig gebleven en nu ook weer zichtbaar gemaakt.

Naast de sluis staat nog het oude gemaal van de Eendrachtvlakte, gebouwd in 1920. Het wordt nu door een grote boom aan het zicht onttrokken. Vanaf de Zwanenburgse kant van de Ringvaart is dit karakteristieke gebouwtje beter zichtbaar. Merkwaardig is dat dit gebouw een huisnummer heeft aan de Osdorperweg (nr. 981), tevens het hoogste nummer. Sinds 1951 heeft dit gemaal ook de taak van de molen de '1200 Roe' aan de Haarlemmerweg overgenomen voor de bemaling van het niet-uitgeveende deel van de Osdorper Binnenvlakte.

De Osdorper Bovenpolder, die dus vanaf de dijk mooi te overzien is, heeft ook een interessante geschiedenis. Tot de aanleg van de Ringvaart van de Haarlemmermeer omstreeks 1845 was deze een 'buitenpolder', zonder eigen bemaling. Het laaggelegen land ten westen van de waterkering van de Osdorperweg was altijd drassig en werd regelmatig geteisterd door overstromingen, het werd slechts door een lage kade beschermd tegen het woeste water van de Haarlemmermeer, ook wel bekend als de 'Waterwolf'.

Het veenland strekte zich vroeger veel verder naar het westen uit, maar oeverafslag heeft veel veen in het meer doen verdwijnen. Na aanleg van de Ringvaart, compleet met een stevige dijk aan weerszijden, werd de Osdorper Bovenpolder een 'echte' polder, compleet met een in 1868 gebouwde poldermolen, aan het einde van de Raasdorperweg. De landtong Raasdorp, die zich nog verder naar het westen uitstrekte, werd door de Ringvaart doorsneden, zodat er nu een Raasdorperweg in Osdorp en een Raasdorperweg in de Haarlemmermeerpolder is. Na de droogmaking van de Lutkemeer is het restant van Raasdorp ten oosten van de Ringvaart vanaf 1867 verveend en in 1872 onderdeel van de Lutkemeerpolder geworden. Na de droogmaking van de Haarlemmermeerpolder in 1852 en Lutkemeerpolder in 1865 konden ook de oude polders ten oosten van de Ringvaart worden uitgeveend t.b.v. de turfwinning.

Eerst werd tussen 1875 en 1896 de Middelveldsche Akerpolder uitgeveend en opnieuw drooggemaakt, vervolgens kwam de Osdorper Bovenpolder aan de beurt. Deze werd tussen 1896 en 1920 uitgeveend. In 1920 werd de poldermolen bij de Raasdorperweg vervangen door een elektrisch gemaal met een hogere capaciteit, dit was nodig

omdat het hoogteverschil met de Ringvaart met zo'n twee meter was toegenomen. Een andere aanleiding was het feit dat de, toen nog zelfstandige, gemeente Sloten inmiddels een eigen elektriciteitsbedrijf had, wat aanleiding was om voor de drie aan de Ringvaart grenzende polders (Akerpolder, Lutkemeerpolder en Bovenpolder) op elektrische bemaling over te gaan. Het gemaaltje van de Osdorper Bovenpolder is, compleet met gevelsteen, nog steeds aanwezig aan het einde van de Raasdorperweg. Na de vervening van deze polder kwam als laatste het noordelijke deel van de Osdorper Binnenpolder aan de beurt.

Het poldergebied aan weerszijden van de Osdorperweg was eeuwenlang een veenweidegebied, maar na de vervening was er grotendeels een kleibodem. Na de droogmaking werd er ook wel akkerbouw bedreven, naast de al langer bestaande tuinbouw en veeteelt. Aan deze functies komt langzamerhand een einde, omdat de landbouw hier niet meer rendabel is als gevolg van de economische ontwikkelingen in de agrarische sector.

De gemeente Amsterdam heeft in 2008 besloten om de resterende open gebieden aan weerszijden van de Osdorperweg binnen de Westrandscheg een recreatieve bestemming te geven in het kader van de Tuinen van West. Een belangrijk onderdeel hiervan is het verbeteren van de infrastructuur, waardoor het per fiets of wandelend beter toegankelijk wordt. Het in dit artikel beschreven fiets- en wandelpad is hierin een belangrijke nieuwe schakel. Het valt te hopen dat de ontwikkeling van de Tuinen van West de komende jaren kan voortgaan, ondanks de recente bezuinigingsgolf. Het nieuwe pad is een waardevolle en hopelijk niet de laatste aanwinst.

Erik Swierstra, september 2011.